

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ІМ. І. КРИП'ЯКЕВИЧА
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА**

Синенький Володимир Михайлович

УДК 94(477):929 Карпинець «1898–1954»

**ВІЙСЬКОВА ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
ІВАНА КАРПИНЦЯ (1898 – 1954)**

07.00.01 – історія України

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Львів – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Центрі дослідження українсько-польських відносин Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор
Патер Іван Григорович,
Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича
НАН України,
завідувач відділу новітньої історії.

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
Голубко Віктор Євстафійович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри історичного краєзнавства;

кандидат історичних наук, доцент
Савченко Григорій Петрович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри новітньої історії України.

Захист відбудеться 10 грудня 2013 р. о 17 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.222.01 в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та в Інституті народознавства НАН України (79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4).

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4).

Автореферат розіслано 9 листопада 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор історичних наук

І.Я. Соляр

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі українського державотворення серед науковців помітне зростання зацікавленості біографічним жанром, що дає змогу повернути громадськості несправедливо забуті у роки радянської влади імена відомих українських громадсько-політичних діячів, науковців. Із поміж них – Іван Іванович Карпинець, який належить до найменш досліджених українською історіографією. Вихованець Перемишльської гімназії увійшов в історію України не тільки завдяки військовій діяльності у лавах Галицької армії (ГА, із другої половини 1919 р. – УГА), але й науковим та науково-публіцистичним публікаціям, присвяченим військово-політичним та соціально-економічним процесам у Західній Україні.

Наукова, науково-публіцистична спадщина І. Карпинця – багатогранна, вона виходить поза межі суто історичних досліджень і пов'язана з його біографією, адже він – безпосередній учасник українсько-польської війни 1918 – 1919 рр. Сьогодні необхідно по-новому переоцінити військовий шлях І. Карпинця, його наукові здобутки, ґрунтуючись на об'єктивних, наукових принципах аналізу суспільно-політичних явищ і духовної культури минулого, наголосити на тих складних умовах, в яких у першій половині ХХ ст. проходило відродження української національної свідомості, культури, науки. Досліджуючи наукові, військові аспекти діяльності І. Карпинця у першій половині ХХ ст., науковці повертаються до трагічних обставин творення української держави в роки національно-визвольного руху 1918 – 1923 рр., її духовної культури, долі національно-свідомої наукової інтелігенції у міжвоєнну добу ХХ ст. та в роки Другої світової війни.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в рамках планової теми Центру дослідження українсько-польських відносин Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України «Українсько-польські взаємини в контексті європейської історії: роль історичної спадщини у формуванні сучасних культурних і політичних пріоритетів України і Польщі». Номер державної реєстрації 01074U005411.

Мета дисертаційної роботи – проаналізувати військово-політичну та наукову діяльність Івана Карпинця в контексті суспільно-політичних процесів Західної України першої половини ХХ ст.

Відповідно до поставленої мети визначено **завдання**:

- охарактеризувати історіографію проблеми та джерельну базу дослідження;
- з'ясувати особливості формування світогляду І. Карпинця;
- простежити військовий шлях писаря 8-ої бригади УГА;

- дослідити науково-організаційну діяльність у громадських інституціях міжвоєнної Польщі XX ст. та в установах АН УРСР;
- проаналізувати пам'яткоохоронну працю;
- охарактеризувати дослідження, присвячені військово-політичним та соціально-економічним процесам Галичини.

Об'єкт дослідження – суспільно-політичні процеси та науково-освітнє життя на українських землях у першій половині XX ст.

Предмет дослідження – військова та наукова діяльність І. Карпинця в першій половині XX ст.

Хронологічні рамки дисертаційного дослідження визначені періодом життя та діяльності І. Карпинця – 1898 – 1954 роки.

Наукова новизна дисертації.

Уперше:

– комплексно досліджено військову та наукову діяльність І. Карпинця в першій половині XX ст., охарактеризовано основні праці вченого, присвячені соціально-економічній та військовій історії Галичини.

– виявлено маловідомі факти біографії відомого науковця, зокрема охарактеризовано його діяльність у часи українсько-польської війни 1918 – 1919 рр.

– відтворено цілісну картину наукової праці І. Карпинця в Науковому товаристві імені Шевченка (НТШ), в Інституті історії України АН УРСР, визначено особливості педагогічної праці у навчальних закладах Львова;

– на конкретних прикладах показано боротьбу І. Карпинця за піднесення національної свідомості українців Галичини;

– обґрунтовано та доведено важливу цінність науково-публіцистичної спадщини І. Карпинця, наголошено на необхідності її популяризації серед широкого загалу.

Набули подальшого розвитку проблеми:

– політики польської держави в національно-культурній сфері у міжвоєнний період XX ст.;

– адаптації старшин УГА до польського владного режиму у 1920 – 1930-х рр.;

– репресій радянської тоталітарної системи щодо відомих українських громадсько-політичних і культурно-освітніх діячів.

Удосконалено:

– аналіз військово-політичних процесів на українських землях у роки Української революції 1917 – 1921 рр.

Теоретико-методологічними засадами дослідження слугували принципи історизму та наукової об'єктивності, системності, всебічності. Для розв'язання поставлених завдань використано такі загально- та спеціальнонаукові методи дослідження: аналіз, синтез, системно-структурний підхід, логічний, проблемно-хронологічний, історико-ситуаційний, порівняльний методи.

Практичне значення роботи визначається можливостями використання її результатів для підготовки узагальнювальних праць, підручників і науково-методичних посібників з історії українського національного руху, політичної думки та формування національно-політичної еліти, а також у викладацькій практиці та популяризаторській діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження пройшли всебічну апробацію на засіданнях Центру дослідження українсько-польських відносин Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях: IV міжнародній конференції молодих учених, присвяченій 20-річчю незалежності України (Київ, 2011); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Трансформація суспільно-політичних процесів в Україні воєнного та післявоєнного періоду» (Мукачево, 2011); Третіх наукових читань імені академіка Я.Д. Ісаєвича (Львів, 2013); Всеукраїнській науковій конференції «Євген Петрушевич: постать на тлі доби (до 150-річчя від дня народження і 95-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки)» (Львів, 2013).

Публікації. Основні концептуальні положення та висновки дисертаційного дослідження викладено у 6 наукових статтях, 5 із яких опубліковано у фахових виданнях, що належать до переліку ДАК Міністерства освіти і науки України. Дисертація є результатом самостійних наукових досліджень.

Структура дисертації. Робота побудована за проблемно-хронологічним принципом і складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг рукопису – 202 с. (основний текст – 163 с., список використаних джерел нараховує 468 позицій).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, його актуальність, об'єкт, предмет, мету й завдання, наукову новизну та практичне значення, окреслено територіальні та хронологічні рамки.

У першому розділі **«Історіографія, джерела, теоретико-методологічні засади дослідження»**, який складається з підрозділів *«Історіографія проблеми»*, *«Джерельна база»*, *«Методологія дослідження»*, охарактеризовано стан наукового опрацювання проблеми, джерельну базу дослідження, а також визначено основні наукові методи та вказано на особливості їх використання у дисертації.

І. Карпинець належить до когорти відомих істориків України першої половини ХХ ст. Однак, незважаючи на його вагомні заслуги у національній історії, участь в українсько-польській війні 1918 – 1919 рр., виразні державницькі переконання в міжвоєнний період ХХ ст., його військова, громадська та наукова праця дотепер залишаються невідомими не тільки для широкого загалу, а й для фахових істориків.

Історіографію досліджуваної проблеми класифіковано за групами: 1) праці міжвоєнних українських науковців, громадсько-політичних діячів міжвоєнної доби (1920 – 1930-і рр.); 2) наукові розвідки радянських істориків та науково-публіцистичні дослідження українських еміграційних вчених (40 – 80-і рр. ХХ ст.); 3) публікації сучасної української та зарубіжної історіографії (від 1991 р.).

Упродовж міжвоєнного двадцятиліття ХХ ст. (перша група досліджень) постать І. Карпинця не привертала особливої уваги дослідників. Ситуація дещо змінилася у 1930-і рр. – у «Літописі Червоної Калини» було опубліковано перші його розвідки, в яких реконструйовано бойовий шлях 8-ї бригади. Детальний аналіз подій на польсько-українському фронті, відображення морального стану армії привернули увагу громадськості до цих науково-публіцистичних розвідок.

Остаточно вивести І. Карпинця із «тіні забуття» допомогла його праця в НТШ, апогей якої припав на кінець 1930-х рр., що, однак, не відобразилося у тогочасній науковій та науково-публіцистичній літературі. «Хроніки НТШ» (Львів, 1939) частково відображають його наукову діяльність, ознайомлюють із лекціями, виголошеними на комісії нової історії України Історично-філософської секції товариства. Із матеріалів довідуємося, що саме І. Карпинцеві доручили впорядкувати архів УГА й УСС та водночас залучили до роботи відділу історично-воєнних пам'яток Культурно-історичного музею НТШ та Музею історично-воєнних пам'яток.

Протягом другого періоду (1940 – 1980-і рр.) історична наука розвивалася в несприятливому політичному та культурно-історичному дискурсі, що наклало відбиток на популяризацію здобутків відомих українських істориків, серед яких І. Карпинець. Розвиток української історичної науки стримували політичні та цензурні обмеження, закритість джерел, особливо тих, які йшли в розріз із марксистсько-ленінською ідеологією, неможливість повноцінної наукової дискусії, міжнародна ізоляція тощо.

У таких умовах, звичайно, важко розраховувати на появу наукового дослідження, яке було б присвячене, або хоча б частково розкривало, окремі сегменти біографії І. Карпинця – військовика УГА, автора численних праць, спрямованих на утвердження ідеї побудови незалежної української держави. У тогочасних наукових студіях І. Васюти, Є. Галушка, С. Макаруча, Ю. Сливки та інших істориків охарактеризовано деякі віхи національної історії, дотичні до предмету дослідження. Водночас на зламі 1980 – 1990-х рр. побачила світ перша розвідка, безпосередньо присвячена І. Карпинцеві: 8 червня 1989 р. на науковій конференції, присвяченій Т. Шевченкові львівський історик Ф. Стеблій виголосив доповідь «Іван Карпинець – дослідник історії західноукраїнських земель».

У руслі досліджуваної теми заслуговують уваги праці діаспорних науковців, які фрагментарно заповнили дві прогалини досліджуваної теми: період навчання І. Карпинця та його військовий шлях у лавах УГА. У збірнику статей «Де срібнолентий Сян пливе» (Брюссель, 1977), який підготував С. Шах, охарактеризовано роль Перемишльської гімназії в культурно-освітньому житті міста і регіону. Серед розвідок збірника заслуговує на увагу праця самого І. Карпинця «Участь учнів перемиської української гімназії в українській визвольній війні».

Освітні процеси на західноукраїнських землях перебували в центрі уваги авторів колективної праці «Перемишль – західний бастион України», у якій охарактеризовано процес заснування та діяльність українських культурно-освітніх товариств, зокрема Б. Загайкевич опублікував історико-мемуарну розвідку про освіту і державну гімназію з українською мовою навчання в Перемишлі, яку закінчив І. Карпинець. Його прізвище згадане серед випускників 1921 р.

Водночас дедалі частіше в дослідженнях діаспорних вчених І. Карпинець фігурує як літописець УГА. Л. Шанковський назвав його «Історію 8-ї Галицької Бригади» зразком літописання. У цей період з'являються низка тематично вужчих розвідок та ґрунтовних досліджень із значним відбитком мемуаристики О. Горбача, О. Думіна, що, як і дослідження Л. Шанковського, ознайомлюють читача з особливостями воєнних операцій УГА у 1918 – 1919 рр., зокрема фрагментарно розкривають бойовий шлях 8-ї бригади.

Праці І. Карпинця заклали підґрунтя наукових студій інших еміграційних вчених, які на підставі власних спогадів намагалися відтворити складну картину суспільно-політичного життя українського суспільства на західноукраїнських землях у першій половині ХХ ст. Науковці здебільшого апелюють до досліджень І. Карпинця, характеризуючи зовнішню і внутрішню політику ЗУНР, організацію її збройних сил.

Сучасна українська історіографія, висвітлюючи громадсько-політичну та наукову діяльність І. Карпинця, фрагментарно репрезентує три тематичні блоки: 1) національно-культурне відродження кінця ХІХ – початку ХХ ст.; 2) його участь у бойових діях у роки Першої світової війни та українсько-польської війни 1918 – 1919 рр.; 3) наукова діяльність у культурно-освітніх, просвітніх, наукових організаціях.

Серед досліджень першої групи переважають праці, приурочені культурно-освітнім процесам на Перемишльщині. Період навчання І. Карпинця у Перемишльській гімназії епізодично відображає низка видань, у яких фіксуємо інформацію про особливості тогочасного навчального процесу; когорту викладачів, під впливом яких формувалася світогляд відомого історика-хронографа УГА; шкільних товаришів І. Карпинця, що дає змогу зрозуміти особливості його стосунків із відомими громадсько-політичними діячами у 20 – 30-х рр. ХХ ст.

Аналізуючи дослідження першої групи відзначимо важливість матеріалів міжнародних наукових конференцій «Перемишль і Перемиська земля протягом віків» (Перемишль-Львів, 1996 – 2003), за підсумками роботи яких опубліковано однойменні збірники матеріалів. На значному фактичному матеріалі створено нариси про багатьох перемишльських громадсько-політичних, освітніх діячів, письменників про діяльність Перемишльської гімназії та її педагогів.

На жаль, дотепер ні українська, ані та зарубіжна історіографія практично не висвітлили військового шляху відомого історика в лавах УГА. Більшість подій цієї тематичної ніші реконструйовано на підставі мемуарів І. Карпинця, нововиявлених архівних матеріалів та спогадів сучасників. Попри здавалося би достатню увагу українських та польських дослідників до проблеми українсько-польської війни 1918 – 1919 рр., простежити бойовий шлях окремих військових діячів УГА досить складно.

Висвітлити військовий шлях І. Карпинця допомагають наукові праці М. Литвина, який проаналізував процес формування деяких бойових груп, зокрема й «Рудки» К. Гофмана, писарем якої був І. Карпинець. В. Голубко, Г. Савченко охарактеризували окремі аспекти воєнно-політичних процесів на українських землях у роки Першої світової війни та національно-визвольних змагань 1918 – 1921 рр.

Польські історики, вивчаючи процес становлення Другої Речі Посполитої, також не поспішають заповнювати наявні «білі плями» польсько-українського протистояння 1918 – 1919 рр. Акцентуючи на здобутках польського військового керівництва, здебільшого поза увагою їхніх наукових зацікавлень залишаються військові перипетії локального характеру на західноукраїнських землях. Боротьбу УГА за збереження новоствореної української держави у контексті значно ширших проблем розглядали у низці розвідок М. Клімецький, Е. Коко та інші вчені. Праці польських науковців дають змогу дистанціюватися від доволі упередженої риторики спогадів українських військових, зокрема І. Карпинця.

Суспільно-політичне тло громадської, наукової та педагогічної діяльності І. Карпинця відтворює серія монографій та розвідок, у яких в загальних рисах охарактеризовано польсько-українські відносини у 1920 – 1930-х рр., національно-культурну політику Другої Речі Посполитої, українське партійно-політичне життя на західноукраїнських землях. Ця «історіографічна лакуна» почали динамічно заповнювати саме у період незалежності.

У дослідженнях І. Васюти, Я. Грицака, Я. Дашкевича, Л. Зашкільняка, О. Красівського, М. Кугутяка, С. Кульчицького, М. Кучерепа, С. Макарчука, І. Соляра, М. Швагуляка відображено суспільно-політичні процеси у міжвоєнній Польщі, учасником яких був І. Карпинець. Розвідки хоча й безпосередньо не відображають особливостей його громадсько-політичної, військової та наукової діяльності, однак різною мірою реконструюють маловідомі сторінки політичного життя міжвоєнної Західної України. Ці ж аспекти домінують у працях польських дослідників – Ч. Бжози, Т. Грайжуля, З. Запоровського, М. Круцинського, В. Менджецького, Р. Томчика, М. Шуміла та ін.

Наукові аспекти досліджуваної теми охарактеризовано в низці видань сучасних науковців. Зокрема про особливості наукової діяльності НТШ йдеться у розвідках О. Пріцака «Чому відновлене Наукове товариство ім. Шевченка у Львові?» (Львів, 1998), «Мій шлях історика» (Київ, 1992) та ін. Значний пласт дотичної до предмета дослідження інформації почерпнуто також із праці О. Домбровського «Традиції школи М. Грушевського у львівському НТШ в 30-х роках» (Львів, 2001).

Тривалий період І. Карпинець був працівником Львівського відділу Інституту історії України АН УРСР, що не залишилося поза увагою сучасних істориків. Передусім виділимо серію праць О. Луцького, про розвиток історичної науки на західноукраїнських землях у 40 – 50-х рр. ХХ ст. Дослідник відзначає, що гуманітарні інституції Львова, в яких у цей період працював І. Карпинець, існували в умовах репресій, ідеологічного тиску, поступової ізоляції від зовнішнього світу, пильного контролю партійних та адміністративних органів, цензури, страху й непевності.

У 1994 р. побачила світ колективна монографія «Нариси історії української інтелігенції (перша половина ХХ ст.)» (Київ, 1994). Досліджуючи взаємини влади та наукової і творчої інтелігенції у західноукраїнських областях, автори видання незначну увагу приділили розбудові академічної науки та вищої школи в регіоні.

Особливості наукової діяльності І. Карпинця в контексті освітньої політики радянської влади фрагментарно висвітлено в монографії Т. Марусик «Західноукраїнська гуманітарна інтелігенція: реалії життя і діяльності (40 – 50-і рр. ХХ ст.)» (Чернівці, 2002). В. Гулай, аналізуючи трансформації соціально-професійної структури населення регіону, відобразив особливості кадрової політики влади (Львів, 2002).

Вивчаючи політико-ідеологічний контроль в історичній науці у другій половині 1940 – на початку 1950-х рр., Н. Сірук охарактеризувала суспільно-політичні умови праці науковців, зокрема І. Карпинця. Авторка переконує, що водночас із гоніннями деяких українських учених відбувається і наступ на академічні установи, щоб знищити Львів як центр українських гуманітарних досліджень.

У цій тематичній ніші працювали й інші науковці, серед яких, зокрема, варті уваги праці О. Рубльова та Ю. Черченка «Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції у 20 – 50-ті роки ХХ ст.» (Київ, 1994), Т. Галайчак та О. Луцького «Інститут суспільних наук: сторінки історії» (Львів, 2000), О. Замлинської «Ідеологічний терор та репресії проти творчої інтелігенції у перші повоєнні роки (1945 – 1947 рр.)» (Київ, 1993) та ін. Згадані праці не містять безпосередньої інформації про І. Карпинця, проте демонструють об'єктивне уявлення про умови його наукової діяльності у структурі АН УРСР.

Найбільше зацікавлення викликають наукові праці, які безпосередньо присвячені І. Карпинцеві. Уперше в незалежній Україні присвячена йому розвідка з'явилася тільки у 1994 р. – у журналі «Дзвін» Ф. Стеблій опублікував статтю «Іван Карпинець – історик збройних сил ЗУНР» (Львів, 1994). Автор наголосив на тому, що І. Карпинець, упевнено вийшовши на обрії історичної науки, уже першими своїми публікаціями заявив про себе як талановитий і ерудований науковець. Через п'ять років у серії «Історики України» видано брошуру «Іван Карпинець (1898 – 1954)» (Львів, 1999) того ж автора. У роботі окреслено основні віхи біографії науковця, охарактеризовано його науковий доробок.

Напередодні виходу у світ праці Ф. Стеблія розвідку зі знаковою назвою «Іван Карпинець – наш призабутий історик (1898 – 1954)» (Київ, 1997) опублікував діаспорний історик О. Домбровський, який на основі власних спогадів, знайомить читача із особливостями наукової праці цього історика напередодні Другої світової війни.

Надалі студії, присвячені І. Карпинцеві, публікувалися здебільшого як передмови до видань його праць. У 2003 р. передруковано його книжку «Белз і Белзчина під Австрією»

(Львів, 2003). Згодом побачила світ праця «Галичина. Військова історія» (Львів, 2005), у передмові до якої Ф. Стеблій проаналізував громадську та наукову працю відомого історика. Він зауважив, що в умовах сталінського режиму історичні праці І. Карпинця не мали доступу до читача.

Дослідження теми дисертаційної роботи неможливе без залучення комплексу джерел, які поділено на групи: 1) неопубліковані архівні матеріали; 2) опубліковані документи; 3) праці І. Карпинця; 4) мемуарна література; 5) періодична преса першої половини ХХ ст. Поєднання різнопланових джерел дає змогу відтворити цілісну картину громадсько-політичної та наукової праці І. Карпинця в контексті суспільно-політичних процесів першої половини ХХ ст.

Архівні матеріали, які становлять основу джерельної бази дослідження, поділено на дві великі групи: 1) документи, які відображають перші роки громадсько-політичної діяльності та військовий шлях І. Карпинця в лавах УГА; 2) матеріали, які репрезентують особливості наукової праці історика.

Перша група архівних матеріалів розпорошена в архівосховищах України. Відтворити бойовий шлях І. Карпинця вдалося на основі ф. 581 «Колекція документів урядів УНР і ЗУНР» Центрального державного історичного архіву України у м. Львові (ЦДІАЛ України), ф. 1073 «Державний Секретаріат Військових Справ ЗУНР» та ф. 2188 «Начальна Команда Галицької армії ЗО УНР, м. Чортків» Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). Матеріали розкривають маловідомі події національно-визвольної боротьби 1917 – 1923 рр.

Аналізуючи наукову діяльність І. Карпинця виділимо кілька різновидів архівних документів: 1) матеріали, які пов'язані із працею науковця в НТШ та інших національно-культурних товариствах; 2) документи ЦК ВКП(б) та ЦК КП(б)У, радянських державних органів.

Значну кількість матеріалів, які відображають громадсько-політичну та наукову працю І. Карпинця, було віднайдено у ф. 309 «Наукове товариство ім. Шевченка» ЦДІАЛ України (перша підгрупа архівних матеріалів). Лівову частку матеріалів фонду, які стосуються історика, відображено у протоколах засідання історичної комісії товариства. Безпосередньо теми дослідження стосуються матеріали, що зберігаються в архіві Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Проте архівні зібрання, крім документів загального діловодства, не містять інших матеріалів, що репрезентували б його наукову діяльність.

Друга підгрупа документів – резолюції з'їздів, конференцій, пленумів, постанови політбюро Компартії, які опосередковано або ж безпосередньо стосувалися львівського відділу Інституту історії України АН УРСР, науковим співробітником якого був І. Карпинець, представлені у ф. П-3 (Обласний комітет Комуністичної партії України) Державного архіву Львівської області (Держархіву Львівської обл.). Значний інтерес становлять документи про стан вищої освіти та

науки у Львівській області (інформації, звіти, доповідні записки, характеристики та інші документи).

Важливе джерело досліджуваної теми – збірники опублікованих документів та матеріалів (друга група). Політичне тло українсько-польської війни 1918 – 1919 рр., учасником якої був І. Карпинець, розкриває п'яти томник «Західно-Українська Народна Республіка 1918 – 1923. Документи і матеріали» (Івано-Франківськ, 2001), у якому зібрано нормативно-правові акти Начальної команди УГА, а також повідомлення тогочасної преси про перебіг бойових дій на фронті, передусім звітыги 8-ї Самбірської бригади Третього галицького корпусу.

У дисертації використано збірники документів, які дають змогу збагнути особливості наукового та культурного розвитку західноукраїнського регіону в досліджуваній період – «КПРС в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК (1898 – 1971)» (Київ, 1980), «Сборник законів Украинской РСР, указов Президиума Верховного Совета Украинской РСР. 1938 – 1979» (Київ, 1980), «Соціалістичні перетворення в західних областях Української РСР 1939 – 1979» (Київ, 1980), «Культурне будівництво в Українській РСР, червень 1941 – 1950» (Київ, 1989) та ін.

Після відновлення незалежності України, науковці під іншим кутом зору оцінили процес «культурного будівництва» радянської влади у західних областях УРСР у 30 – 50-х рр. ХХ ст., що яскраво ілюструють документи, опубліковані у збірниках «Національні відносини в Україні у ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів» (Київ, 1994), «Україна у ХХ столітті: Збірник документів і матеріалів» (Київ, 2000), «Десять буремних літ. Західноукраїнські землі у 1944 – 1953 рр.» (Київ, 1998) та ін.

Працю І. Карпинця в Інституті історії України АН УРСР, його контакти із провідними українськими істориками фрагментарно відображають збірники документів, присвячені цій науковій інституції або ж загалом АН УРСР: «История Академии наук Украинской ССР» (Київ, 1979), «Документи для створення і перші роки діяльності Інституту історії України АН УРСР, 1936 – 1941» (Київ, 2001), «Національна академія наук України та державні академії наук: до 90-річчя НАН України» (Київ, 2008) та ін.

Важливе джерело дисертаційної роботи – наукові розвідки І. Карпинця про економічну та військову історію Галичини. Праця, присвячена 8-ій Бригаді УГА, з одного боку, принесла визнання історикові, з іншого – унеможливила його наукову діяльність в наукових інституціях Радянської України.

Фрагментарні відомості про військову службу, а також про наукову діяльність І. Карпинця подано в мемуарах та щоденниках відомих громадсько-політичних діячів, науковців, військових старшин УГА, членів емігрантських громадських організацій. Проте якщо мемуари військовиків досить різноманітні, то спогади, які відображають наукові аспекти праці І. Карпинця в НТШ та львівському відділі Інституту історії України АН УРСР практично відсутні.

Значний фактологічний матеріал почерпнуто з української, радянської та польської періодичної преси (п'ята група). Наукові розвідки І. Карпинця у 1932 – 1934 рр. побачили світ у «Літописі Червоної Калини» та «Записках НТШ». Свої статті відомий історик публікував також у виданнях «Просвіти», «Руського товариства педагогічного», «Літературно-науковому віснику».

Методика пропонованого дослідження ґрунтується на традиційних методах історичних досліджень: 1) загальнологічних (аналіз і синтез, індукція й дедукція, визначення та класифікація, порівняння й аналогія, абстрагування, моделювання, спостереження, статистичний аналіз та ін.); 2) теоретичних (системний, історичний, компаративний, діалектичний, структурно-функціональний); 3) емпіричних (контент-аналіз документів і матеріалів тощо).

У роботі передусім застосовувано власне історичні методи. Деякі з них – синхронний, хронологічний, діахронний, періодизації – дають змогу відтворити стан суспільно-політичних процесів і діяльності І. Карпинця у часі, інші – порівняльно-історичний, ретроспективний, структурно-системний – сприяють виявленню тенденцій розвитку політичної системи суспільства.

Зростання зацікавленості широкого загалу до персоніфікації своєї історії в особах діячів усіх рівнів – від загальнонаціонального до регіонального – одна із характерних ознак сучасного українського суспільства та історичної науки. Громадська і наукова діяльність І. Карпинця проаналізовано у руслі біографістики. У роботі науковець постає у всій багатоплановості, подекуди – у роздвоєності політичного, національного, культурного самовизначення, еволюції поглядів і переконань.

Другий розділ **«Участь у національно-визвольному русі 1918 – 1920 рр.»** складається з двох підрозділів: *«Військовий вишкіл у 8-ій бригаді Галицької армії»* та *«Особливості військово-політичної діяльності на Наддніпрянській Україні»*.

Утворення ЗУНР відкрило нову сторінку в біографії І. Карпинця, який долучився до процесу державного будівництва молодого українського держави. Виразний державницький світогляд привів юнака до УГА, на фронт українсько-польської війни 1918 – 1919 рр. І. Карпинець входив до І куреня 8-ої Самбірської бригади, сформованої із бойових груп «Глибока», «Рудки», «Крукеничі» та «Хирів» (т. зв. «Група Гофмана» або «Група Рудки»), які на початку 1919 р. досягли вагомих успіхів – змушували польську сторону утримувати значні військові сили на лінії Перемишль – Судова Вишня – Городок, що не давало змоги розгорнути широкомасштабні операції на інших окупованих територіях.

Перебуваючи на фронті, І. Карпинець досить критично оцінював дії керівництва І куреня, зокрема австрійця К. Гофмана, який, на його думку, не мав належного досвіду у наступальних стратегічних операціях. Оцінюючи тогочасну ситуацію на фронті,

І. Карпинець, не маючи фахової військової освіти, одним із перших започаткував в українській історіографії дискусію щодо можливого наступу на Перемишль на початку 1919 р. та наслідків такої офензиви для УГА.

Подальше просування УГА на відтинку, де відбував військову повинність І. Карпинець, відбувалося вкрай повільно, а після лютнево-березневої кампанії 1919 р., майбутній історик констатував, що військові втратили віру в можливу перемогу УГА через низку причин: 1) фронтом «мало журився уряд» та українські політичні партії; 2) дезертирство військових; 3) практична відсутність поповнення, що негативно вплинуло на чисельний склад армії; 4) нестача старшин та керівного складу загалом; 5) «брак карних санкцій» та ін.

Остаточно надії УГА на позитивний результат військової кампанії розбила армія Галлера, яка в середині травня 1919 р. розпочала наступ на позиції українців. Надалі І. Карпинець перейшов на Правобережну Україну, де взяв участь у боях українських об'єднаних армій проти Червоної армії та Добровольчої армії Денікіна, які згодом стали ситуативними союзниками УГА. 27 квітня 1920 р. польські війська оточили військові формування І. Карпинця під Немировом, інтернували українців до табору в Тухолі (Польща), де й завершився бойовий шлях майбутнього історіографа УГА.

Третій розділ **«Громадська та наукова праця»** містить два підрозділи: *«Навчання в Українському таємному та Львівському університетах»* та *«Науково-організаційна та пам'яткоохоронна діяльність»*.

Після завершення українсько-польської війни та повернення із табору в Тухолі І. Карпинець склав матуру (1921) та продовжив навчання в Українському таємному університеті. Вибір вишу зумовлений політичним чинником: у серпні 1919 р. польська влада повідомила про те, що на навчання до Львівського університету будуть допущені тільки ті громадяни Польської держави, які виконали свій військовий обов'язок у лавах польської армії, а також громадяни союзних із Польщею держав. Як для І. Карпинця, так і для більшості галицьких українців це означало цілковиту заборону на навчання в університеті.

Матеріально-технічне оснащення Українського таємного університету було надзвичайно поганим (не існувало спеціально пристосованого для навчання приміщення, постійного розкладу занять, брак достатньої кількості літератури тощо), про методологічний рівень лекцій був досить високим. Плата за навчання в університеті була мінімальною, а значна кількість студентів, серед яких і навчалися безкоштовно. Зважаючи на розрізненість студентського середовища Українського таємного університету, а також через відсутність перспективи подальшого працевлаштування та кар'єрного зросту, у 1923 р. І. Карпинець продовжив навчання на філософському (із 1925 р. – гуманітарному) факультеті Львівського університету імені Яна Казимира.

Під час навчання в університеті його науковим керівником став польський історик А. Шельонговський, відомий своїми дослідженнями соціально-економічної історії. І. Карпинець також спершу працював у галузі соціально-економічної історії: його тогочасні наукові роботи, які вирізнялися ретельним опрацюванням джерел, присвячені демографічним проблемам, розвитку міст, історії залізних гут Галичини тощо.

У 1927 р. І. Карпинець закінчив навчання в університеті, а наступного року склав державний іспит, що дало йому змогу розпочати педагогічну діяльність у гімназіях Львова. У цей період, окрім викладання німецької мови, І. Карпинець також дописував до українських періодичних видань. Авторитету йому додавали наукові праці, присвячені особливостям українсько-польської війни 1918 – 1919 рр., зокрема у 1932 – 1934 рр. «Літопис Червоної Калини» опублікував його історію 8-ої бригади УГА. У середині 1930-х рр. І. Карпинець став дійсним членом НТШ у Львові, згодом (1937 – 1939) заступником голови комісії нової історії України (голова І. Витанович) Історично-філософської секції (голова І. Крип'якевич).

Важливим напрямом праці І. Карпинця в НТШ стало упорядкування музейних колекцій. Беручи до уваги значний воєнний досвід І. Карпинця, І. Крип'якевич доручив йому впорядкувати архів УГА й Легіону УСС, а також залучив до роботи відділу історично-воєнних пам'яток Культурно-історичного музею НТШ (із 1937 р. – керівник музею).

Після встановлення радянської влади у 1939 р. для І. Карпинця настав один із найважчих періодів у його житті, адже партія обрада курс на створення єдиної радянської спільноти. На початку лютого 1940 р. у Львові було організовано роботу низки відділів київських науково-дослідних інститутів, зокрема Інституту історії України АН УРСР, і І. Карпинець розпочав роботу на посаді молодшого наукового співробітника відділу історії України Львівського філіалу Інституту історії України АН УРСР, який очолив І. Крип'якевич.

Суспільно-політична ситуація у краї не сприяла новим науковим пошукам І. Карпинця, оскільки гуманітарні інституції перебували під постійним ідеологічним тиском та загрозою репресій. Закономірно, що в руслі директив ЦК КПРС, колишній військовик УГА був змушений подавати суспільно-політичні процеси 1917 – 1923 рр. у контексті більшовицької революції, заперечувати доцільність існування небільшовицьких організацій, а також ігнорувати національні рухи в колишній Російській імперії. Подальшу ідеологізацію гуманітарної науки на західноукраїнських землях зупинила Друга світова війна, проте німецька влада намагалася поставити під свій контроль наукові інституції краю. Працюючи в цей період у Львівському державному архіві на посаді архівара-кустоса, І. Карпинець був де-факто позбавлений можливості брати участь у громадському та науковому житті краю, що, зрештою, було неможливим з огляду на воєнні дії Другої світової війни.

До повноцінного наукового життя колишній член НТШ повернувся тільки після відновлення радянської влади на західноукраїнських землях у 1944 р. Однак Постанова Ради Міністрів УРСР від 28 жовтня 1946 р. про ліквідацію львівських соціогуманітарних відділів і переведення їх провідних співробітників до Києва призупинила наукову роботу вченого адже його приїзд у столицю УРСР збігся із реорганізацією Інституту історії України АН УРСР та черговою хвилею боротьби із «буржуазними істориками». Якщо ж інших науковців-істориків тільки критикували, щодо І. Карпинця влада застосувала інші методи: одразу ж після приїзду до Києва його заарештували, утримували у в'язниці і, зламавши психологічно, – відпустили, а 15 листопада 1947 р. – відрахували з Інституту історії України АН УРСР.

Повернувшись до Львова, І. Карпинець через перепони влади уже не зміг повернутися на роботу в жоден із відновлених інститутів краю. Від грудня 1948 р. він продовжив педагогічну працю у Львівському ветеринарному інституті, а від серпня 1950 р., і до передчасної смерті 17 листопада 1954 р. – працював викладачем німецької мови у Торгово-економічному інституті.

Четвертий розділ **«Соціально-політичні процеси та воєнні дії 1914 – 1920-х рр. у візії І. Карпинця»** складається з двох підрозділів: *«Військово-політичні студії»* та *«Соціально-економічна проблематика»*.

І. Карпинець став відомим широкому загалу не завдяки науковим студіям, присвяченим соціально-економічним процесам у Галичині, а дослідженням, про військово-політичну історію західноукраїнських земель у період національно-визвольного руху 1918 – 1919 рр. У 1932 – 1938 рр. опубліковано серію розвідок на цю тему. Найґрунтовнішу із них – «Історія 8-ї Галицької Бригади» написано, за словами автора, із метою «представити організацію 8-ї Галицької бригади, зглядно групи «Рудки» «від самих її початків, вказати на переваги й недоліки цієї організації, подати опис її походів».

Крізь призму Рудківського повіту у праці охарактеризовано загальне політичне тло кінця ХІХ – початку ХХ ст., причини розпаду Австро-Угорської монархії, закономірність проголошення ЗУНР. Працю написано на стикові різних наук – детально описано природні умови повіту, характер економічного устрою, адміністративний поділ, етнопонаціональний склад населення, міжнаціональні відносини напередодні Листопадової національно-демократичної революції 1918 р. Як безпосередній учасник подій, він ґрунтовно проаналізував процес переходу влади в повіті до українців, воєнний шлях сформованої на основі повіту військової групи, яка згодом увійшла у 8-му бригаду УГА.

Інші праці І. Карпинця на військово тематику викликають не менше захоплення: зокрема хроніка «1-й курінь 8-ї бригади УГА» (щоденник бойових дій І куреня 8-ї бригади на Правобережній Україні), «Панцирний поїзд Ч. 2» (про бойові дії панцерного поїзда під

командуванням четарів Т. Швеця та О. Верхоли у складі 7-ої і 8-ої бригад УГА на залізничних лініях Львівова та Самбора), розвідка «Пролом під Чортковом», стаття «Участь бувших учнів Перемиської української гімназії в українській визвольній війні» (зібрано й систематизовано відомості про участь і бойовий шлях колишніх перемишльських гімназистів у Легіоні УСС), «Історія західноукраїнських земель в часі Першої світової війни» та наукова доповідь «Український народ Австро-Угорщини в часі Першої світової війни».

Цікавими для сучасників є наукові студії на соціально-економічну тематику, більшість із яких побачила світ у період його становлення як науковця. Це пов'язано зі значним впливом польських професорів Ф. Буяка та А. Шельонговського. Тоді ж підготовлено докторат «Проблема міст Галичини» (1932), розділ якого «Кількість міських поселень колишньої Галичини та їх поділ на міста і містечка» опубліковано в «Rocznikach z dziejow społecznych i gospodarczych» (Т. 2, 1932).

До цієї тематичної ніші належить і його праця «Белз і Белжчина під Австрією (1772 – 1918)» як розділ збірної праці з історії княжого Белза, створеної спільно з Я. Пастернаком і Т. Кострубою (не було опубліковано у зв'язку з початком Другої світової війни). І. Карпинець також є автором дослідження з історії промисловості і гірничої справи в Галичині у 1772 – 1848 рр. (НТШ надрукувало у «Записках» тільки один розділ – «Галицькі залізні гути та їх продукція в рр. 1772 – 1884» (Т. 154). Варто також згадати про публікацію І. Карпинця в «Записках» документів до історії першого соціалістичного процесу в Галичині 1877 – 1878 рр. (Т. 151).

У **висновках** узагальнено результати дослідження та основні положення, виносені на захист.

1. Історіографічний аналіз дозволяє констатувати, що проблема військової та наукової діяльності І. Карпинця досі не стала предметом спеціального дослідження. Наявні наукові праці і статті містять тільки опосередковані твердження та інформацію, яка здебільшого розкриває окремі епізоди біографії науковця та його доробку. Введені до наукового обігу джерела дали можливість комплексно проаналізувати військову та наукову діяльність І. Карпинця.

2. Формування світогляду І. Карпинця відбувалося під впливом навчання у Перемишльській гімназії, перебігу військово-політичних процесів на українських землях у роки Першої світової війни, Української революції, навчання в Українському таємному (1921 – 1923) та Львівському університеті імені Яна Казимира (1923 – 1928). Участь І. Карпинця у формуванні місцевих інституцій влади ЗУНР (Рудеччина), пройдений військовий шлях в Галицькій армії, зміцнили переконання у необхідності боротьби за державність та соборність України, сприяли його ідейному та фаховому зростанню, як науковця та громадського діяча.

3. Наукову спадщину вченого становлять праці з військово-політичної та соціально-економічної історії західноукраїнських земель останньої чверті XVIII – першої половини XX ст., значна частина яких досі не опублікована. У 1920 – 1930-х рр. І. Карпинець став новатором у дослідженні військової історії Галичини, а його «Історія 8-ї Галицької бригади» стала «одним із найкращих творів, який появився в Галичині в період між двома світовими війнами» (Л. Шанковський). Після зміни політичного режиму в Західній Україні у 1939 р. вчений змушений обрати соціально-економічну тематику досліджень. У працях, присвячених періоду Першої світової війни окремі аспекти і висновки висвітлювалися під впливом марксистсько-ленінської методології в історичній науці СРСР.

4. Характерною рисою І. Карпинця-науковця вважаємо широту його дослідницького поля. Завдяки використанню методів різних галузей історичних знань – джерелознавства, етнографії, статистики, історичної географії – він зумів поглибити можливості наукового дослідження, що було співзвучне тенденціям західноєвропейської науки через поширення ідей позитивізму. Науковому росту дослідника сприяли тісні контакти з українськими (І. Крип'якевич, М. Кордубата ін.) та польськими (А. Шельбонговський, К. Хилінський та ін.) істориками.

5. І. Карпинець відіграв важливу роль у збереженні і популяризації пам'яток минулого. У другій половині 1930-х рр. він упорядкував колекції Музею історично-воєнних пам'яток НТШ. На посаді кустоса інвентаризував, документував, описував об'єкти зберігання (книги, музейні експонати, документи тощо), слідкував за їх фізичним станом та умовами зберігання, проводив наукові дослідження.

6. Інтелектуальному зростанню І. Карпинця сприяла участь у роботі НТШ, співпраця з «Молодою громадою». Співпрацюючи з І. Крип'якевичем, І. Витановичем, він здобув археографічні, бібліографічні, музеєзнавчі навички наукової праці. Статті історика в українських та польських виданнях засвідчили ерудицію, фахові знання, критичний джерелознавчий підхід до аналізу обраної проблематики, а також усвідомлення ним важливості популяризації української військової історії, збереження історичної пам'яті.

СПИСОК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях:

1. Синенький В. Військово-наукова спадщина Івана Карпинця / Володимир Синенький // Історичні студії Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2011. – Вип. 6. – С. 14 – 19.

2. Синенький В. Іван Карпинець у визвольних змаганнях українців (1914 – 1923) / Володимир Синенький // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2013. – Вип. 23. – С. 202 – 206.

3. Синенький В. Участь Івана Карпинця в українсько-польській війні 1918 – 1919 рр. / Володимир Синенький // Гілея: науковий вісник / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2013. – Вип. 75. – С. 67 – 69.

4. Синенький В. Соціально-економічні і військові процеси в Галичині у візії Івана Карпинця / Володимир Синенький // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Серія: Історія. – Тернопіль, 2013. – Вип. 2. – С. 34 – 41.

5. Синенький В. Іван Карпинець: Особливості наукової діяльності у 30 – 40-х рр. ХХ ст. / Володимир Синенький // Spheres of Culture. – Lublin, 2013. – Vol. 5. – S. 52 – 57.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Синенький В. Громадсько-політична діяльність Івана Карпинця / Володимир Синенький // Трансформація суспільно-політичних процесів в Україні воєнного та післявоєнного періоду. Збірник наукових праць (за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції від 21-22 жовтня 2011 року). – Мукачево, 2011. – С. 212 – 214.

АНОТАЦІЯ

Синенький В.М. Військова та наукова діяльність Івана Карпинця (1898 – 1954). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України. – Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Інститут народознавства НАН України. – Львів, 2013.

У дисертації досліджено особливості військової та наукової діяльності І. Карпинця в контексті військово-політичних та суспільних процесів у період Української революції та в міжвоєнний період ХХ ст. Охарактеризовано вплив політичних чинників на формування світогляду відомого історика, висвітлено його участь у бойових діях у роки українсько-польської війни 1918 – 1919 рр., виявлено особливості навчання в українському Таємному університеті (Львів) та у Львівському університеті імені Яна Казимира. Розкрито науково-організаційну працю І. Карпинця у Науковому товаристві імені Шевченка, Львівському відділі Інституту історії України АН УРСР, проаналізовано науковий і публіцистичний доробок.

Ключові слова: І. Карпинець, українсько-польська війна, Українська галицька армія, Наукове товариство ім. Шевченка, наукова діяльність.

АННОТАЦІЯ

Синенький В.М. Военная и научная деятельность Ивана Карпынца (1898 – 1954). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.01 – история Украины. – Институт украиноведения им. И. Крипякевича НАН Украины, Институт народоведения НАН Украины. – Львов, 2013.

Проанализированы особенности военной и научной деятельности известного украинского историка, участника украинско-польской войны 1918 – 1921 годов Ивана Карпынца в контексте общественно-политических процессов на западноукраинских землях первой половины XX в. Детализировано малоизвестные страницы его биографии, в частности доказано, что основы его мировоззрения были заложены не семейным окружением, а педагогами украинской гимназии в Перемышле и известными общественно-политическими деятелями.

Определена специфика военного пути И. Карпынца в годы украинско-польской войны 1918 – 1919 годов. Отмечено, что исследователь не только активно участвовал в военном конфликте, но и стал одним из лучших летописцев I группы (группы «Рудки») 8-й Самборской бригады УГА (с января 1919 г.), на базе которой в июне 1919 г. сформировано 8 бригаду УГА – одну из лучших украинских боевых частей (командир – К. Гофман). Поиск союзников в борьбе с агрессором привел часть И. Карпынца к Добровольческой армии Деникина (ноябрь 1919 г.), а потом к Красной Армии (февраль 1920 г.), плена и концлагеря в Тухоле (Польша).

Проанализировано научную деятельность И. Карпынца, начало которой пришлось на конец 1920-х гг. После окончания Украинского тайного университета и Львовского университета имени Яна Казимира увидели свет первые публикации, посвящённые социально-экономическим процессам в Галиции (1772 – 1914 гг.). Отмечено, что признание исследователю принесли научно-публицистические работы, касающиеся военной истории ЗУНР и украинско-польской войне 1918 – 1919 годов. Пик научно-организационной деятельности И. Карпынца пришелся на 30-е годы, период его работы в НТШ, прежде всего в Комиссии новой истории и Музее исторических военных памятников.

Констатировано, что общественно-политические реалии 1939 – 1945 гг. не способствовали научной деятельности И. Карпынца, привели его к дистанционированию от

научных институтов советской власти, сформированных во второй половине 1940-х гг., переходу на педагогическую работу во Львовский зооветеринарный (с 1948 г.) и торгово-экономический институты (с 1950 г.). Обоснована важность научного наследия И. Карпинца, особенно исследований социально-экономической и военно-политической тематики.

Ключевые слова: Иван Карпынец, украинско-польская война, УГА, Научное общество им. Шевченка, общественная деятельность.

ANNOTATION

Syrenkyu V.M. Military and scientific activity of Ivan Karpynets (1898-1954). – Manuscript.

Dissertation for obtaining an academic degree of Candidate of Historical Sciences in the speciality 07.00.01 – History of Ukraine. – I. Krypyakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, Ethnology Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine. – Lviv, 2013.

The dissertation studies the peculiarities of military and scientific activity of I. Karpynets in the context of military and political as well as social processes in the period of the Ukrainian revolution and in the Inter-War Period of the XX century. It characterizes the influence of political factors on the outlook formation of the prominent historian, describes his involvement in military operations during the Ukrainian-Polish War of 1918-1919, defines the peculiarities of his studying at the Ukrainian Secret University (Lviv) and Jan Kazimierz University of Lviv. The dissertation discloses scientific and organizational work of I. Karpynets in T. Shevchenko Scientific Society, Lviv Branch of the Institute of History of Ukraine of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, and analyses his scientific and journalistic works.

Key words: I. Karpynets, the Ukrainian-Polish War, Ukrainian Galician Army, T. Shevchenko Scientific Society, scientific activity.